

Fruktan för arbete som en del av livet – om den unga människans hemmastaddhet

LILLEMOR ÖSTMAN

FM, HVM, Doktorand

Åbo Akademi
Enheten för Vårdvetenskap

CAROLA WÄRNÅ-FURU

RN, HVD, Professor

Åbo Akademi
Enheten för Vårdvetenskap

LISBET NYSTRÖM

RN, HVD

Åbo Akademi
Enheten för Vårdvetenskap

ABSTRAKT

Människor sökande efter sin plats i livet kallas i utvecklingspsykologin identitetsformning. Ur ett vårdvetenskapligt perspektiv kan emellertid sökandet efter den egna platsen förliknas med sökandet efter hemmastaddhet. För hälsan är upplevelsen av hemmastaddhet viktig. Syftet med forskningen är att öka förståelsen för hur upplevelsen av hemmastaddhet, hos unga som saknar arbets- och studieplats, påverkar deras hälsa. Materialet för studien insamlades genom fotoelicitering från sex unga som hade svårt att hitta en arbets- eller studieplats, varefter det insamlade materialet tolkades hermeneutiskt. Resultatet visar för att unga, som har svårt att hitta arbets- eller studieplats, är frihet i gemenskap viktigt. Genom frihet i gemenskap kan de uppleva hälsa när de söker hemmastaddhet i livet. Frihet i gemenskap lindrar det lidande som deras fruktan för vad arbete som en del av livet innebär.

Keywords: Ungdomar, utslagning, hälsa, hermeneutik, fotoelicitering, identitetsformning.

ABSTRACT

Fear of work as a part of life – about the young human's homelikeness.

*Lillemor Östman, MSc, MCSc, PhD-candidate
Carola Wärnä-Furu, RN, PhD, professor
Lisbet Nyström, RN, PhD*

The search for a place in life is in developmental psychology called identity formation. In caring science, this can be compared with the search for at-homeness. The experience of at-homeness is important for health. The aim of this study was to increase the understanding of how the experience of at-homeness affects the health of a young person without employment or a student position. The material was collected through photo elicitation from six young adults who did not have a student or work position. The data was interpreted hermeneutically. The results show that freedom in community is important for young people's health in their search for at-homeness. Freedom and community help them tackle the suffering caused by a fear of what labour as part of life implies.

Keywords: Adolescents, exclusion, health, hermeneutics, photo elicitation, identity formation.

Vad vet man om sökande efter hemmastaddhet och hälsa:

- Hemmastaddhet kan eventuellt ur ett vårdvetenskapligt perspektiv förliknas med den utvecklingspsykologiska termen identitetsformning.
- Upplevelsen av hemmastaddhet är viktig för upplevelsen av hälsa.

Vad nytt tillför forskningen:

- För att unga, som saknar arbets- och studieplats, är möjligheten till frihet i gemenskap viktig för att de ska uppleva hälsa när de söker hemmastaddhet i livet.
- Unga som har svårt att hitta en arbets- eller studieplats har ett lidande i form av en fruktan för vad arbete som en del av livet innebär.

Vilken betydelse har forskningen för vården:

- För vårdandet är det viktigt att se på ungas identitetsformning ur ett bredare perspektiv, ur perspektivet hemmastaddhet. Hemmastaddheten är en livslång vardande rörelse, till skillnad från identitetsformningen som fokuserar på en period av livet.
- Medvetandegörandet om ungas människors fruktan och behov av frihet och gemenskap är viktig i synnerhet i vården av unga som riskerar utslagning.

Forskningens utgångspunkter

Unga människor sökande efter sin plats i livet är relaterad till deras identitetsformning men ur ett vårdvetenskapligt perspektiv kan sökandet efter det egna jaget och den egna platsen förliknas med sökandet efter hemmastaddhet i livet. Enligt E. H. Eriksson (1968, 1980) är identitetsformningen den process där människan skapar sig en bild av sitt eget jag. Denna process sker under hela livet men blir speciellt framträdande under ungdomsåren. Tidigare forskning (i databaserna EBSCO, CINAHL, ebrary, MEDLINE, PubMed, SAGE Journals Online och google scholar) visar att när människan skapar sin identitet sker det genom en sammansmältning av personliga och sociala faktorer. Identitetsformningen förverkligas genom en gradvis reducering av olika alternativ och genom att prova olika roller, i denna process är goda relationer till jämnåriga och vuxna ett viktigt stöd.

Identitetsformningen har en stor betydelse för människans hälsa och fortsatta utveckling (Erikson 1968, 1980, Wängqvist & Frisé 2011, Gfellner & Córdoba 2011, Wiley & Berman 2013, Mavor et al. 2014). Identitetsförvirring och identitetsstörningar kan därför innebära ett lidande (Waterman

1988, Giddens 1991, White 2000, Hernandez et al. 2006, Besser & Blatt, 2007, Schwartz et al. 2008, Archer 2008) och för hälsan är en möjlighet till identitetsutveckling av stor vikt (Kroger 2007). För identitetsformningen är möjligheten att under en tid av ungdomsåren vara befriad från vuxenvärldens plikter viktig. Denna tid kallas moratorium (Eriksson 1980). Moratoriet kan utifrån uppfattas som stagnation, eftersom det är en tid av livet då människan upptäcker utan att göra åtaganden. Men denna tid är en förutsättning för framtida åtaganden och verkställanden (Marcia 1967). För hälsan är möjligheten att verkställa viktig (Luyckx et al. 2005, Kroger 2007). Ur det vårdvetenskapliga perspektivet förliknas sökandet efter det egna jaget med ett sökande efter hemmastaddhet, nämligen att finna hemmastaddhet i sin egen kropp och med sin egen värdegrund, ethos (Eriksson 2003, Hilli 2007, Lindström et al. 2014). Upplevelsen av hemmastaddhet är viktig för människans hälsa (Svenaeus 1999). När människan har frihet att personliggöra sig själv och söka hemmastaddhet upplever hon hälsa. När människan är hemmastadd upplever hon harmoni och trygghet som ger henne kraft och mod att möta verkligheten och förändra tillvaron

(Eriksson 1991, Lindholm 1998, Lindström 2010, Nyström 2014). Hemlöshet karakteriseras som en existentiell förvirring, ett lidande, där människan har svårt att fullfölja sin bestämda livsplan (Hilli 2007). Unga människors sökande efter hemmastaddhet har idag blivit allt mer utmanande yttre ramar begränsar och kräver ett snabbt val (FPA 2014) samtidigt som valmöjligheterna ökat (Giddens 1991). De unga som inte kan välja riskerar idag bli både utan arbets- och studieplats och i värsta fall riskerar de bli utslagna. I Finland fanns 2011 ca 100 000 unga som kunde anses som utslagna (Myrskylä 2012) men exakta siffror är svåra att ge eftersom definitionen på utslagning varierar.

Syfte och frågeställning

Syftet med forskningen är att öka förståelsen för unga vuxnas upplevelser av hälsa och hemmastaddhet i en situation där de saknar arbets- och studieplats. Frågeställningen är: Vad har betydelse för de unga vuxnas hälsa när de söker hemmastaddhet i livet?

Material och metod

Materialet insamlades 2012 på en arbets- och ungdomsverkstad i Finland, där människor utan arbets- eller utbildningsplats kan få råd och stöd. Forskningspersonerna var unga vuxna som alla omfattades av ungdomslagen (72/2006). De som deltog var mellan 16–26 år. Frågan om deltagande riktades till samtliga unga svenskspråkiga på arbetsverkstaden och av tio valde sex personer att delta. Deltagarna upplevde stora problem i sitt arbetssökande, vissa hade varit lång tid arbetslösa andra hade avbrutit sina studier och flera hade diverse hälso-problem.

Datainsamling genom fotoelicitering

För datainsamlingen valdes en visuell datainsamlings metod, fotoelicitering (Harper

2002, Epstein et al. 2006, Aspers et al. 2011) för att göra deltagandet mer attraktivt. Visuella metoder anses ofta som mindre uttröttande (Collier 1957) vilket var viktigt eftersom rekrytering av målgruppen generellt är ett stort problem (Parry et al. 2001). För datainsamlingen skapades ett bildmaterial av 123 stycken bilder. Bilderna utvaldes av forskarna utifrån beskrivningen unga människors värdeorientering som framkom i en tidigare vårdvetenskaplig studie (Lindholm 1998). Bilderna återspeglade, enligt forskarna, olika värdeorienteringar. Bilderna bestod av fotografier, teckningar och konstverk. Dessutom inkluderades ett antal abstrakta bilder för att ge forskningspersonerna möjlighet att associera fritt. Eftersom bilder närmast liknar en öppen fråga, får bilden mening och liv först hos betraktaren (Aspers et al. 2011, Drew et al. 2010) kunde bilderna väljas av forskarna utan att forskningspersonerna för den skull leddes. Det framkom också tydligt vid samtalen att bilden ofta hade en annan betydelse för forskaren än för forskningspersonen. Datainsamlingen förverkligades på arbets- och studieverkstaden i ett privat rum och inleddes genom att bildmaterialet presenterades för deltagaren. Deltagaren ombads välja ut bilder enligt frågan: *”Vad är viktigt i ditt liv just nu?”* och de fick den tid de behövde för att välja bilder, antalet bilder bestämdes av deltagaren. När de var klara inleddes ett samtal kring bilderna. Samtalet började med en öppen fråga: *”Kan du berätta om den bild du valt?”* Deltagarna fick till att börja med fritt berätta om bilden och den mening de tillskrev den, varefter forskaren via följdfrågorna styrde diskussionen mot det tema forskningen handlade om. Därefter sattes bilderna tillbaka med de resterande bilderna för att deltagarna skulle ha möjlighet att välja samma bilder i steg två. I steg två ombads deltagarna välja ut bilder enligt frågan: *”Vad är viktigt för dig i framtiden?”*. Samtalen avslutades i båda fall med att deltagarna gavs möjlighet att komplettera, komma med synpunkter och korrigerade eventuella missförstånd. De flesta valde ytterligare bilder men ingen kände att de behövde korrigeringar. Deltagarna valde mellan 6–30 bilder

per person, valet av bilder tog mellan 5–30 minuter per deltagare. Samtalen varade mellan 20 och 60 minuter per deltagare. Eftersom bilderna utvaldes av forskningspersonen hade varje bild en specifik mening. De transkriberade samtalen utgjorde därför ett substansrikt material av 22 sidor text.

Hermeneutisk tolkning

Materialet tolkades hermeneutiskt på fyra tolkningsnivåer (Ricoeur 1981, Nyström 2008). På den första tolkningsnivån gjordes en naiv läsning av materialet. På den andra tolkningsnivån gjordes en ny genomläsning och subteman och teman skapades av materialet t.ex. citatet *"Jag vill omges av kärlek"* hörde till subtemat "att uppleva kärlek" och temat kärlek. På den tredje tolkningsnivån lyftes subteman ut och jämfördes med andra subteman. De subteman som hade beröring med varandra bildade underlag för deltolkningar. De deltolkningarna som uppstod var: möjlighet att vila ut, gemenskaper, självständighet, drömmar, kärlek och frihet. Deltolkningarna prövades mot data och de deltolkningar som accepterades fick inte motsägas av någon passus i materialet. På den fjärde tolkningsnivån fördes de deltolkningar som hade samband med varandra ihop till större enheter, huvudspår. Ur deltolkningarna framträdde huvudspåren: frihet och gemenskap. Deltolkningen gemenskap, kärlek utgjorde huvudspåret gemenskap och deltolkningarna att vila ut, självständighet, drömmar och frihet utgjorde huvudspåret frihet. På den femte tolkningsnivån utvecklades en huvudtolkning ur huvudspåren. Huvudtolkningen, frihet i gemenskap, förutsattes förklara alla deltolkningar och det underliggande mönstret i datamaterialet.

Etiska ställningstaganden

Forskningen har fått godkännande av personalen och verksamhetschefen på arbets- och studiec centralen, följer etiska riktlinjer (Forskningsetiska delegationen 2009,

2012), har fått godkännande av etiska rådet samt följer internationella ungdomsetiska rekommendationer (Banks 2002, WHO 2015). Stråvan har varit att en etisk hållning och genomskinlighet ska genomsyra hela forskningen (Larsson 2005). Detta återspeglas bland i metodvalet. En metod valdes där tyngdpunkten förflyttades mot deltagaren när deltagaren väljer ut bilder och därmed vad samtalet ska handla om (Harrison 2002, Drew et al. 2010).

Resultat

För att unga som saknar arbets- och studieplats ska uppleva hälsa behöver de få anknyta till sin värdegrund, ethos, vilket är en förutsättning för att de ska finna hemmastaddhet i livet. När de får bejaka sin värdegrund får de styrka och mod att möta verkligheten som den är och de kan förändra tillvaron. De värden som mest avspeglar deras värdegrund syns i två olika huvudspår dvs. frihet och gemenskap.

Frihet

Friheten är viktig för de ungas upplevelse av hälsa:

"att jag ska få göra precis som jag vill, att ingen annan ska få påverka mina val"

Ofrihet innebär ett lidande. Speciellt eftersom de är rädda att bli inringade i ett arbete som de inte trivs med och mår bra av:

"Det är ju klart att man måste tycka om sitt arbete, annars är det ingen mening med det".

De har sett hur vuxna blivit utslitna på sina arbeten, hur vuxna vantrivts med sitt arbete och hur arbetet har förstört deras relationer:

"föret drömde jag om att bli lastbilschaufför, men min mammas pojkvän var det och det blev en massa bråk då han

var bortrest hela tiden, det vill inte jag riskera”.

Detta är något de vill undvika. Trots att det blivit allt svårare att välja:

”Inte vet jag riktigt vad jag vill bli det finns ju så mycket att välja på”.

Är friheten att göra egna val viktig. Känner de att de tvingas in i något, t.ex. genom tvångsrekryteringar, kan de uppleva lidande. De unga upplever lidande om de tvingas välja något som inte känns bra eller om de tvingas välja när de inte känner sig redo att välja. Valet kan då bli en stress, ett lidande:

”jag ska se om jag vill börja plugga, vad jag ska jobba med, hur jag ska ta mej dit. Det är massor med frågor som jag skulle behöva veta svar på nu och jag vet ingenting”

Gemenskap

Gemenskapen är viktig för ungas hälsa när de söker hemmastaddhet i livet. De har en längtan att vara någon som betyder något i vänners sällskap, i arbetslivet och i den egna familjen. För de unga var vänner viktiga eftersom de saknade den gemenskap som arbets- och studielivet ger:

”Jag vill ha ett jobb, det är tråkigt att bara sitta hemma”

Att sakna denna gemenskap är för de unga ett lidande. De fokuserar därför på den gemenskap de har, vänner, och därför blev nöjen viktiga i de ungas liv:

”jag tycker om att festa för då får jag vara ute och träffa folk”.

Men arbets- och studieverkstaden verkar kunna erbjuda de unga ett livskraftigt alternativ. På arbets- och studieverkstaden upplevde de en god gemenskap som i viss mån kunde ersätta den gemenskap arbete, studier och nöjen innebar:

”om jag inte är här är jag ut och typ dricker öl”.

Frihet i gemenskap

Huvudtolkningen visar att unga människor som saknar arbets- och studieplats upplever hälsa när de söker hemmastaddhet i livet genom paradoxen frihet i gemenskap. En gemenskap som är god och närande ger dem hälsa likaså en frihet som ger de utrymme att på sitt eget sätt söka vägen mot hemmastaddhet. Därför är frihet att göra sina egna val viktiga för deras hälsa, ofrihet innebär lidande. Gemenskapen ger de unga ett stöd i livet i deras val och denna medför hälsa om den inte inskränker på deras frihet. För de unga är det viktigt att de får friheten att öva och pröva olika alternativ när de söker hemmastaddhet, men de behöver också känna tryggheten av goda gemenskaper som stöder dem i deras övande och prövande. De unga som saknar arbets- och studieplats har en fruktan för vad ett liv som innehåller arbete innebär, en fruktan som bottenar i att de i sin omgivning sett hur vuxna blivit fast i arbeten som de inte trivs med och som orsakar lidande genom personliga förluster som ohälsa och familjeproblem. Detta är något de vill de undvika. För att de ska kunna övervinna sin fruktan och ge sig ut i arbets- eller studielivet är det viktigt att de känner att de är fria att göra sina egna val och att de har stöd av goda gemenskaper. De fruktar också att göra ett val eftersom de är rädda att de ska välja fel och inte få möjlighet att göra om sitt val eftersom de är medvetna om de lagändringar som gjorts. Detta gör att de upplever att det val de gör nu är ett livsavgörande val. De unga som deltagit i arbets- och studieverkstaden en tid uttrycker att de fått en frihet i gemenskap som främjar deras rörelse mot hemmastaddhet och hälsa:

”jag har haft ett helvete de senaste åren nu känner jag att jag är riktigt så här back on track, life’s good. När jag började här var det nog riktigt dåligt men nu har jag nog arbetat mig själv uppåt, nu tycker jag nog det är riktigt bra”

Kritisk granskning och diskussion

E. H. Eriksson (1980) och Marcia (1967) visar att för ungas identitetsformning är en tid av moratorium betydelsefullt. Tidigare bekräftades detta behov genom den förlängda skolplikten (Eriksson 1980), men de insatser som idag gjorts för att försnabba övergången till arbetslivet har åter inskränkt på möjligheten till moratorium (FPA 2014), detta kan för de unga innebära lidande. Om inte unga får möjlighet till moratorium kan en identitetsförvirring kvarstå och människan kan uppleva ett livslångt lidande (Waterman 1988, Giddens 1991, White 2000, Hernandez et al. 2006, Besser & Blatt, 2007, Schwartz et al. 2008, Archer 2008). Tidigare forskning (Marcia 1967, Luyckx et al. 2005, Kroger 2007) delar in identitetsformningen i faser där verkställandet och moratoriet är två av faserna. Resultatet frihet i gemenskap tyder på att för de unga ska kunna verkställa sin identitet d.v.s. röra sig mot hemmastaddhet behöver de både frihet och gemenskap. De behöver frihet att få prova olika roller (Erikson 1968, 1980, Carroll & Wolpe 1996, Montgomery 2005) i stöd av goda gemenskaper. Verkställandet av sin identitet har betydelse för upplevelsen av hälsa (Crocetti et al. 2008, Luyckx et al. 2005) på samma sätt som upplevelsen av hemmastaddhet har betydelse för hälsa (Svenaeus 1999, Hilli 2007). Människor som upplever uppsplittring i sin identitet upplever lidande (Archer 2008, White 2000) genom avsaknad av hemmastaddhet. Frihet i gemenskap är en paradox som passar dåligt in i vårt moderna samhälle, längtan efter frihet har lett till en individualisering (Giddens 1991) som istället gjort människan allt mer ensam. Ofrihet är ett djupt lidande (jmf. Lindström 2010) men det är också ensamhet, något som enligt Lindholm (1998) är unga människors djupaste lidande. Stu-

dien visar på ett heuristiskt och pragmatiskt värde och ny innebördsrikedom genom att ge vårdvetenskapen ett nytt teoritillskott (Larsson 2005) rörande identitetsformningens i relation till hemmastaddheten och dessa fenomenens betydelse för hälsa (Svenaeus 1999, Hilli 2007, Lindström 2010, Lindström et al. 2014). Hemmastaddheten återspeglar människans livslånga vardande rörelse, mer än identitetsformningen som rör en period av människans liv. Rörelsen mot hemmastaddhet ger människan mod och kraft att förändra sin tillvaro (Eriksson 1991, 2003), detta är viktigt för de unga i studien eftersom de uppvisar en fruktan för vad arbete som en del av livet innebär.

Konklusion

För att unga som saknar arbets- och studieplats ska uppleva hälsa i sitt sökande efter hemmastaddhet i livet är frihet i gemenskap viktigt. Genom frihet i gemenskap kan de övervinna sin fruktan för arbete som en del av livet. Frihet i gemenskap ger dem mod och styrka att tackla livets svårigheter och är en förutsättning för deras upplevelse av hälsa. Mera omfattande studier med flera forskningspersoner rörande unga som saknar arbets- och studieplats och deras hälsa och hemmastaddhet vore av stor vikt.

ASVARSOMRÅDEN

Forskningens planering: L Ö-M, LN, materialinsamling: L Ö-M, analys: L L-Ö-M, LN, manuskript: L Ö-M, LN, kommentarer på manuskriptet: L-N, C W-F

TACK TILL

Ungdomarna och personalen på arbets- och studieverkstaden, Svensk Österbottens Samfund, Högskolestiftelsen i Österbotten och Åbo Akademi.

REFERENSER

- Archer SL. 2008. Identity and interventions: An introduction. *Identity. An International Journal of Theory and Research* 8, 89–94.
- Aspers P, Fuehrer P & Sverrisson Á. (red.) 2011. *Bild och sambälle. Visuellt analys som vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Banks S. 2002. *Ethical Issues in Youth Work*. Routledge, London.
- Besser A & Blatt S J. 2007. Identity consolidation and internalizing and externalizing problem behaviors in early adolescence. *Psychoanalytic Psychology* 24, 126–149.
- Carroll JL, & Wolpe PR. 1996. *Sexuality and gender in society*. Harper Collins College Publishers, New York.
- Crocetti E, Rubini M & Meeus W. 2008. Capturing the dynamics of identity formation in various ethnic groups: Development and validation of a three-dimensional model. *Journal of Adolescence* 31, 207–222.
- Collier JJ. 1957. Photography in anthropology: a report on two experiments. *American Anthropologist* 59, 843–859.
- Drew SE, Duncan RE & Sawyer SM. 2010. Visual Storytelling: A Beneficial But Challenging Method for Health Research With Young People. *Qualitative Health Research* 20(12) 1677–1688.
- Erikson EH. 1968. *Identity: Youth and crisis*. Norton, New York.
- Eriksson EH. 1980. *Identity and the life cycle*. Norton, New York.
- Eriksson K. 1991. *Pausen. En beskrivning av vårdvetenskapens kunskapsobjekt*. Almqvist & Wiksell, Stockholm.
- Eriksson K. 2003. Ethos. I: Eriksson K, Lindström U.Å. (red.) *Gryning II. Klinisk vårdvetenskap*. Institutionen för vårdvetenskap, Åbo Akademi, Vasa: 21–33.
- Epstein I, Stevens B, McKeever P & Baruchel S. 2006. Photo Elicitation Interview (PEI): Using Photos to Elicit Children's Perspectives. *International Journal of Qualitative Methods* 5 (3), 1–9.
- Forskningsetiska delegationen. 2002. *God vetenskaplig praxis och handläggning av avikelser från den*. http://www.tenk.fi/sv/god_vetenskaplig_praxis/Hyva_Tieteeellinen_SVE.pdf/ 1.1. 2015
- Forskningsetiska delegationen. 2009. *Etiska principer för humanistisk, samhällsvetenskaplig och beteendevetenskaplig forskning och förslag om ordnande av etikprövning*. http://www.tenk.fi/eettinen_ennakkoarviointi/etikaprinciper.pdf/ 1.1. 2015
- FPA. 2014. <http://www.kela.fi/opintotuen-1.8.2014-muutokset/1.1.> 2015
- Giddens A. 1991. *Modernitet och självidentitet. Självet och sambället i den senmoderna epoken*. Daidalos, Göteborg.
- Grotevant H D, Thorbecke W L., & Meyer M L. 1982. An extension of Marcia's Identity Status Interview into the interpersonal domain. *Journal of Youth and Adolescence* 11, 33–47.
- Gfeller B M & Córdoba A I. 2011. Identity distress, psychosocial maturity, and adaptive functioning among university students. *Identity: An International Journal of Theory and Research* 11, 93–113.
- Harper D. 2002. Talking about pictures: a case for photo elicitation. *Visual Studies* 17 (1), 13–26.
- Harrison B. 2002. Seeing health and illness worlds – using visual methodologies in a sociology of health and illness: a methodological review. *Sociology of Health & Illness* 24 (6), 856–872.
- Hernandez L, Montgomery MJ & Kurtines WK. 2006. Identity distress and adjustment problems in at-risk adolescents. *Identity* 6, 27–33.
- Hilli Y. 2007. *Hemmet som ethos. En idéhistorisk studie av hur hemmet som ethos blev evident i hälsosystemens vårdande under 1900-talets första hälft*. Doktorsavhandling. Åbo Akademi, Vasa.
- Kerpelman J L & Pittman J F. 2001. The instability of possible selves: identity processes within late adolescents' close peer relationships. *Journal of Adolescence* 24, 491–512.
- Kroger J. 2007. *Identity development: Adolescence through adulthood*. Thousand Oaks, Sage, California.
- Larsson S. 2005. Om kvalitet i kvalitativa studier. *Nordisk pedagogik* 25 (1), 16–35
- Lindholm L. 1998. *Den unga människans hälsa och lidande*. Doktorsavhandling. Acta caritatis academiae aboensis, Åbo.
- Lindström UÅ. 2010. Psykiatrisk vård ur ett vårdvetenskapligt perspektiv. I: Hummelvoll J K & Lindström U Å (red.). *Nordiska perspektiv på psykiatrisk omvårdnad*. Malmö: Studentlitteratur; 58–69.
- Lindström U Å, Lindholm L & Zetterlund J E. 2014. Katie Eriksson, Theory of caritative caring. I: Mariner-Tomey, A & Alligood, M R *Nursing Theorists and Their Work*. Mosby, St. Louis. 191–223.
- Luyckx K, Goossens L, Soenens B, Beyers W & Vansteenkiste M. 2005. Identity statuses based upon four rather than two identity dimensions: Extending and refining Marcia's paradigm. *Journal of Youth and Adolescence* 34, 605–618.
- Mavor KI, McNeill KG, Anderson K, Kerr A, O'Reilly E & Platow MJ. 2014. Beyond prevalence to process: the role of self and identity in medical student well-being. *Medical Education* 48 (4), 351–360.
- Marcia JE. 1967. Ego identity status: Relationship to change in self-esteem, "general maladjustment", and authoritarianism. *Journal of Personality* 35, 118–133.
- Montgomery MJ. 2005. Psychosocial intimacy and identity: from early adolescence to emerging adulthood. *Journal of Adolescent Research* 20, 346–374.
- Myrskylä P. 2012. Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA-analyysi, Helsinki: Tilastokeskus 19, 1–20.
- Nyström L. 2014. Hälsa, lidande och liv. I: Wärnå-Furu, C. (Red.) *Hälsans praxis – i liv och arbete*. Liber, Stockholm, 13–48.

- Nyström M. 2008. Hermeneutik. I: Granskär M, Höglund-Nielsen B. (red.) Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård. Studentlitteratur; Lund, 125–143.
- Parry O, Bancroft A, Grinch W & Amos A. 2001. Nobody home? Issues of respondent recruitment in areas of deprivation. *Critical Public Health* 11 (4), 305–317.
- Ricoeur P. 1981. *Paul Ricoeur hermeneutics and the human sciences*. Cambridge University Press, New York.
- Schwartz SJ, Mason CA, Pantin H, & Szapocznik J. 2008. Effects of family functioning and identity confusion on substance use and sexual behavior in Hispanic immigrant early adolescents. *Identity: An International Journal of Theory and Research* 8, 107–124.
- Svenaesus F. 1999. *The hermeneutics of medicine and the phenomenology of health. Steps towards a philosophy of medical practice*. Linköping Studies in Art and Science, Linköping.
- Ungdomslag 27.1.2006/72. <http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2006/20060072>
- Waterman AS. 1988. Identity status theory and Erikson's theory: communalities and differences. *Developmental Review* 8, 185–208.
- White JM. 2000. Alcoholism and identity development: a theoretical integration of the least mature status with the typologies of alcoholism. *Alcoholism Treatment Quarterly* 18, 43–59.
- Wiley RE & Berman SL. 2013. Adolescent Identity Development and Distress in a Clinical Sample. *Journal of clinical psychology* 69 (12), 1299–1304.
- WHO. World health organization. 2015. *Ethics*. http://www.who.int/reproductivehealth/topics/ethics/adolescents_guide_serj/en/index.html /1.1. 2015
- Wängqvist M & Frissén A. 2011. Identity and psychological distress in emerging adulthood in Sweden: Is it always distressing not to know who to be and what to do? *Identity: An International Journal of Theory and Research* 11, 93–113.

Lillemor Östman, FM, HVM, Universitetslärare och doktorand, Åbo Akademi, Enheten för vårdvetenskap, Strandgatan 2, 65101 Vasa, lostman@abo.fi

Carola Wärnå-Furu. RN, HVD, Professor, Åbo Akademi, Enheten för vårdvetenskap, Strandgatan 2, 65101 Vasa, cwarna@abo.fi

Lisbet Nyström, RN, HVD, Åbo Akademi, Enheten för vårdvetenskap, Strandgatan 2, 65101 Vasa, lisbet.nystrom@abo.fi